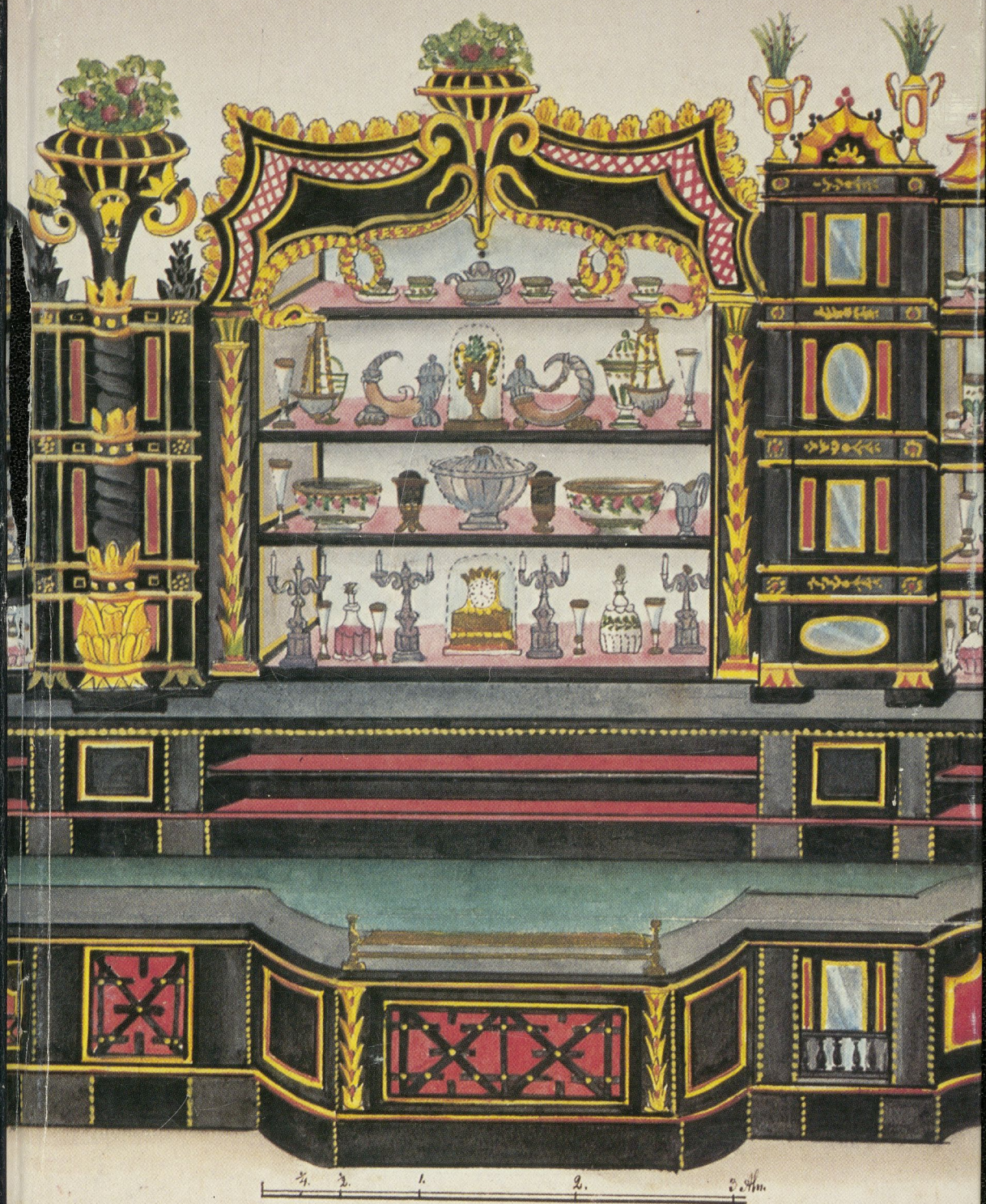
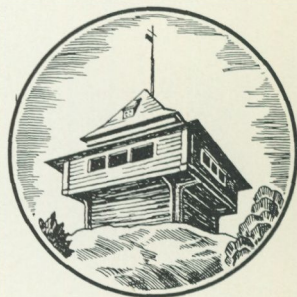

Fataburen

1975

FÖR TJÄNSTEBRUK

Nordiska museets och Skansens årsbok

Redaktion: Christian Axel-Nilsson, Nils Erik Bæhrendtz, Mats Rehnberg,
Skans Torsten Nilsson

Pärmens färgbild: Detalj av butiksinredning, två varianter. Ur en handritad
och akvarellerad mönsterbok som tillhört stockholmssnickaren Friedrich
Rambach, verksam 1834–1861. Se uppsatsen sid. 35.

Tryckt hos Berlingska Boktryckeriet, Lund 1976
ISBN 91 7108 097 X

Möbelförläggare och mönsterböcker från 1840-talet

Elisabet Stavenow-Hidemark

1800-talets möbelmode är svårfångat i sin stora formrikedom och sina hastiga förändringar. I vågor kommer impulser av förgångna stilar och omvandlas till yttlig dekor eller genomtänkta nya formskapelser. Alla impulser sker snabbt och förmedlas snabbt. Gesällvandringar och synintryck spelar givetvis fortfarande en roll, men för nyhetsförmedlingen tycks de mönsterböcker, som spreds över Europa, ha haft en avgörande betydelse.

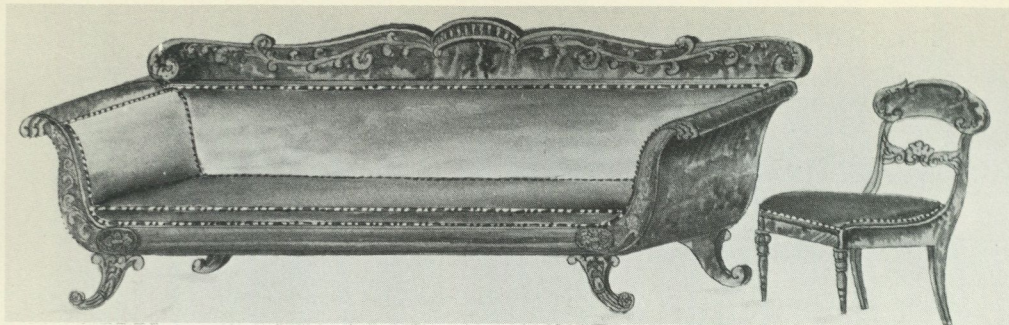
Mönsterböckernas stora tid i Europa är 1800-talets förra del. I Sverige trycktes då, så vitt man vet, inte en enda illustrerad mönsterbok med möbelritningar, även om vissa tidskrifter, t.ex. Boyes magasin i varje årgång hade några möbelplanscher. Där emot finns det ett fåtal handritade och akvarellerade ritningssamlingar som har karaktär av mönsterbok. Det är om fyra sådana svenska mönsterböcker följande sidor skall handla.

Fyra svenska mönsterböcker

Den första boken är en gåva av Nordiska museets vänner 1972. Det är en attraktiv bok, inbunden i svart läder med namnet F. Rambach i guldtryck på pärmens utsida. Formatet är liggande och mäter 19×33,2 cm och boken innehåller 186 blad. På varje blad är oftast två eller flera möbler avritade och står med tuschkonturer och klara akvarellfärger mot papperets ljusa fond. Namnet står för Friedrich Rambach, snickarmästare i Stockholm och verksam under åren 1834–1861. Boken inleds med en serie sängar, varav många har rika sängomhängen med draperingar i tidig Karl Johansstil. Sedan följer blandade om varand-

ra möbler i senempire med klassiskt rena former, möbler i nygotik och möbler där senempiren går över i nyrokoko. Där finns också fantastiska, rikt skulpterade möbler i någon slags barockstil. I slutet ingår en serie teckningar av butiksinnredningar där diskarna står framför hyllor med spegelfonder och där hyllorna bärs upp av rikt snidade kolonner, allt i vitt och guld eller svart, rött och guld. På hyllorna antyds varor av silver och glas, mest prydnadssaker (se bilden på pärmen). Man skulle vara benägen att tro dem vara rena fantasiskapelser om inte några liknande bevarats t.ex. i Stockholms stadsmuseums kafé och i Upplandsmuseet.

Många av de andra avbildade möblerna är just av den typ som överlevt i riklig mängd: Karl Johanssoffor, bord på skulpterad pellarfot, boksåp med gotisk ornamentik i de glasade dörrarna, eldskärmar i nygotik osv. Andra former är så rikt utskurna och så egendomligt hopsatta att de förefaller ha förlorat fotfästet i verkligheten. Det har också visat sig att olika förebilder använts, vilket förklarar möblernas olika karaktär. De olika källorna understryks av de angivna måttbeteckningarna: aln, fot, Fuss, Pariser Fuss och Mainzer Werkfuss. Tapetserararbetet är genomgående framhävt och detaljerat återgivet både när det gäller sängomhängen, stoppningar och snörmankerier. Däremot är mönstringen på tygerna mycket summariskt angiven. Sist i boken finns ett på svenska utfört register över möbeltyper, upptagna i bokstavsordning för att man lätt skall kunna slå upp önskad föremålstyp. Boken är med andra ord en provkarta på den komplicerade attityden

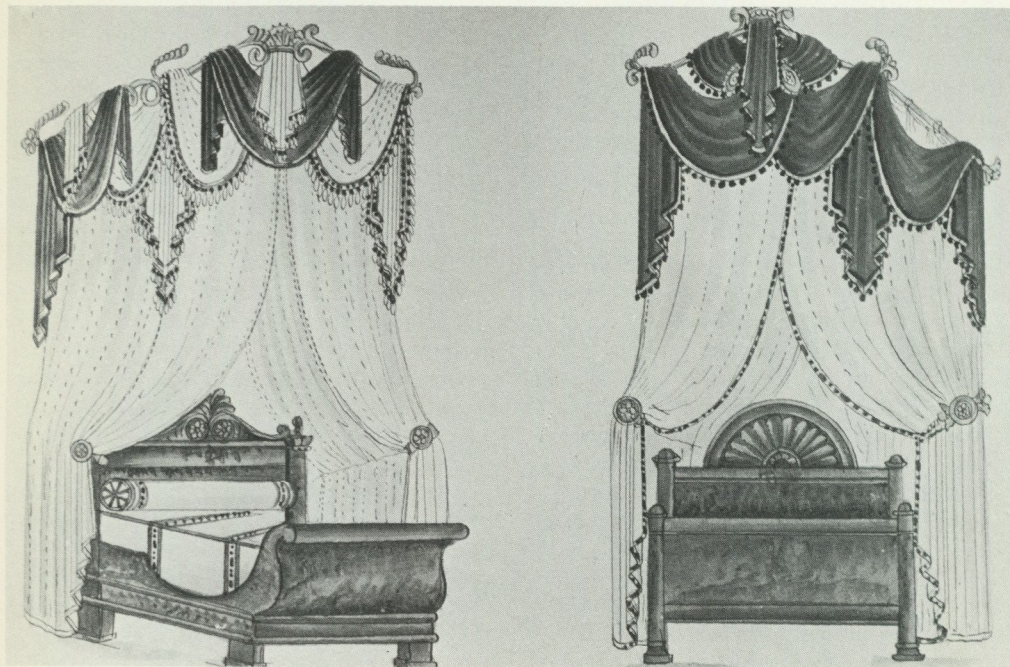
1. I Friedrich Rambachs handritade och akvarellerade mönsterbok återges en rad Karl Johansmöbler av tämligen vanligt slag. Här en soffa och stol i senempire med drag av begynnande nyrokoko. Klädseln är rödviolett med gröna och vita snodder.

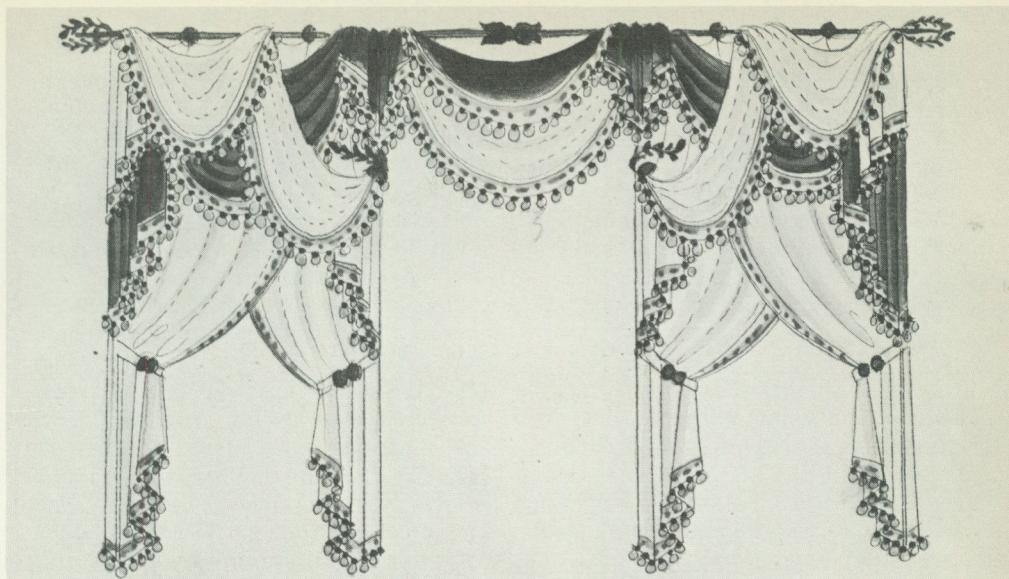
till olika stilideal som utmärker tiden efter 1830.

De två följande böckerna kan betraktas som en enhet: De är signerade med bläck på försättsbladet "Lars Petter Söderström". Den ena av dem är obetydligt större än

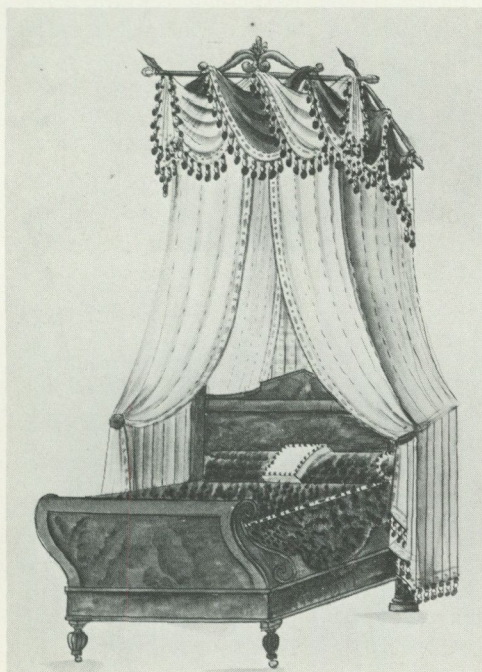
Rambachs och innehåller 44 sidor. Det mest förbluffande är att den innehåller till stor del precis likadana teckningar som Rambachs, samma motiv, samma ritnings- och akvarelleringsteknik, samma oblandade färger och liknande disposition av sidor-

2. En rad praktfulla sängomhängen inleder Rambachs bok. Till vänster med intrikat kapp i grönt och vitt, till höger med kapp i rött. Förebilden är okänd men förmodligen fransk

3-4. En handkolorerad mönsterbok för tapetserare finns på Rosendals slott. Där ingår ett antal gardinuppsättningar avsedda för fönster med mellanhängande spegel. Flera sänghimlar är mycket lika dem i Rambachs bok (exempel nedan). Sätten att rita och akvarellera har många överensstämmelser. Man anar en gemensam källa.

na. Rambach är den styvare tecknaren och säkrare på handen. Man ser tydligt skillnaden, men böckerna måste ha en gemensam nämnare. Söderströms andra bok är något större till formatet 25×39 cm, innehåller 41 sidor och har precis samma karaktär, men motiven är bara i fyra fall desamma som Rambachs. Söderström var liksom Rambach snickare i Stockholm, verksam mellan åren 1831–1867. En son till Söderström överlämnade böckerna till Nordiska museet som gåva 1881.

Den fjärde boken tillhör Rosendals slottsmuseum. Den innehåller 76 akvarellerade teckningar av "gardinuppsättningar, sängomhängen etc i kejsarstil" för att citera John Böttigers inventarium. Boken uppges vara hittad i Husgerådskammaren men har ingen närmare proveniens. En anteckning på titelbladet "Tillhör F. J. Pettersson", härstammar troligen från senare tid. Man har ansett den vara från 1820-talet och eftersom den avbildar just den typ av gar-

diner som är företrädna på Rosendals slott överfördes den dit. Det egendomliga med denna bok är emellertid att den har precis samma ritteknik som är företrädd i sänghimplarna i Rambachs bok. Gardinernas mjuka veck är framställda med en ljusgrå akvarellrand och en strecktecknad tuschlinje, snörmakeriernas tofsar är ritade på samma sätt med tunna antydande tuschkonturer. Faneret i sänggavlar är målat med samma brungula färg och man ser tydligt av penselföringen om tecknarna avser valnöt eller mahogny. Inget motiv är gemensamt men karaktär och utformning är så lika att det är helt tydligt att det rör sig om samma källa. Också Söderström har försökt sig på att rita några sängar med himlar men det förefaller som om han haft en annan källa. Dessutom har han suddat och skrapat och kommit helt till korta.

Vilken förebilden är till dessa rika gardinupphängningar och fönstergardiner har jag trots långvarigt letande inte lyckats finna. Däremot har det gått att belägga källorna till så många av Rambachs och Söderströms möbelteckningar att man kan utgå ifrån att de genomgående använt sig av befintliga förlagor.

Mönsterböcker i utlandet

Dessa källor är givetvis utländska mönsterböcker. Ända sedan 1700-talets slut och med kulmination på 1830-talet hade förlagor för möbelsnickare och tapetserare givits ut i tryck. Vi behöver bara påminna om så kända böcker som Percier & Fontaine, "Receuil de Décorations intérieures..." som utkom i Paris 1801 eller Thomas Hope's "Household furniture", utgiven i London 1807, två böcker som banade väg för Napoleons tunga kejsarstil respektive en grekisk klassicism. I båda fallen var det skapande konstnärer, som på grundval av en antikvarisk lärdom gav ut blad som fick avgörande betydelse för det europeiska inredningsidealet.

Under 1830-talet var det många gånger betydligt enklare förmågor som gav ut möns-

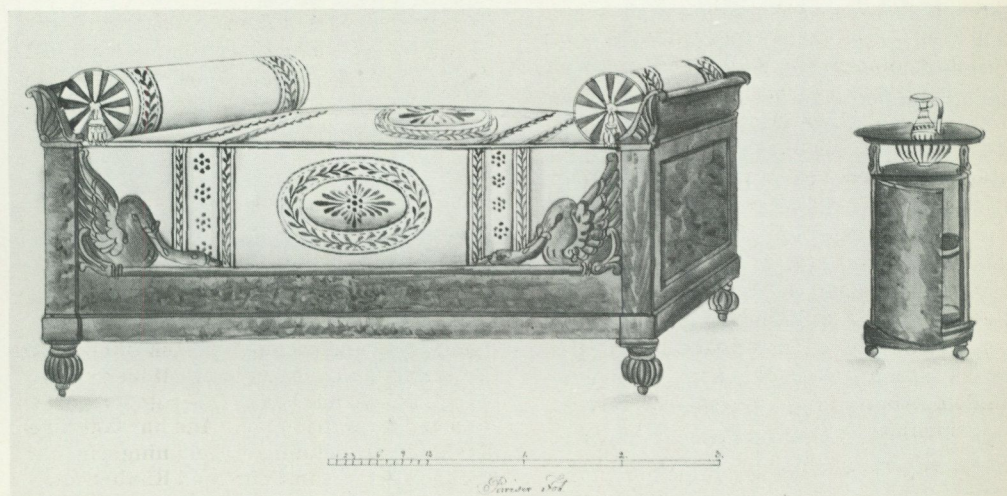
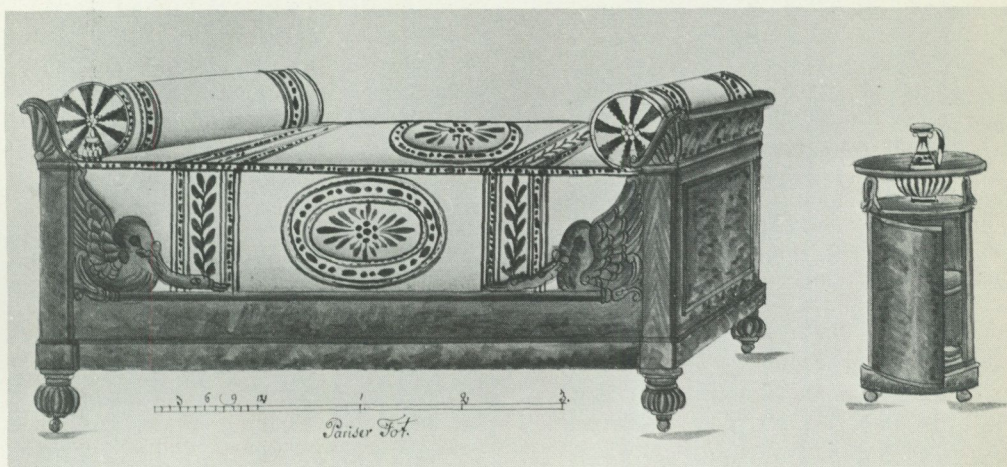
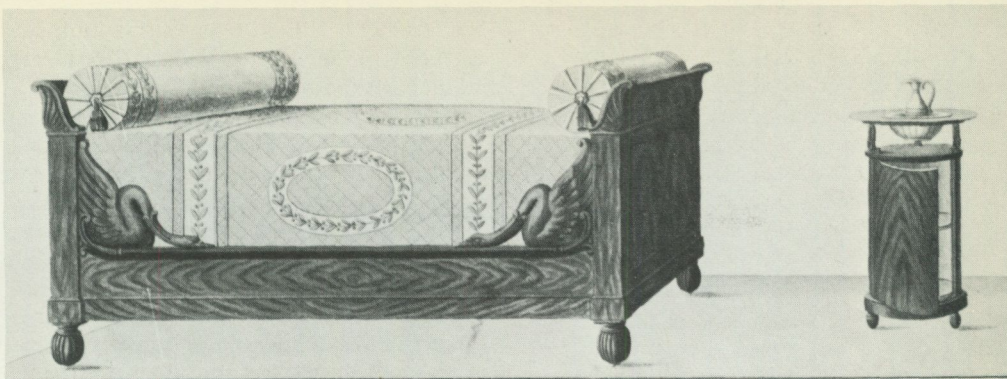
tersamlingar. Ofta var det verksamma snickar- och tapetserarmästare eller lärare vid hantverksskolor som gav ut mönsterböcker och tidskrifter, tryckta i koppartryck och stundom handkolorerade. Den tyske forskaren Georg Himmelheber har i en bibliografi över tyska mönsterförlagor för möbler tagit upp 23 titlar mellan åren 1820–1845, den tid då förlagor till Rambach och Söderström kan ifrågakomma. Himmelheber visar att dessa författare ofta kopierar varandra eller utländska förebilder och han anser det mer sällan vara frågan om självständigt gods. Victoria & Albert museum's katalog över i England utgivna möbelmönsterböcker upptar 22 titlar som med säkerhet kan hänföras till samma tid, många av dem utkomna i flera upplagor. Dessutom finns en stor flora utan datering vars ålder inte utan skärskådan kan anges. Flera franska mönsterböcker är kända. Dessa utländska mönsterböcker är svåra att studera i Sverige, då endast ett fåtal tycks ha funnit vägen till offentliga bibliotek.

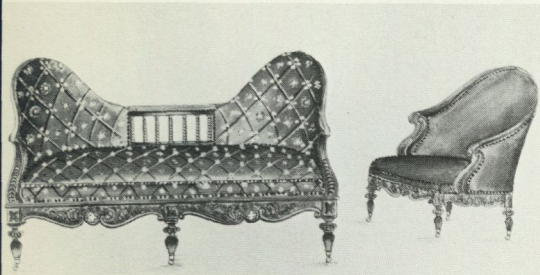
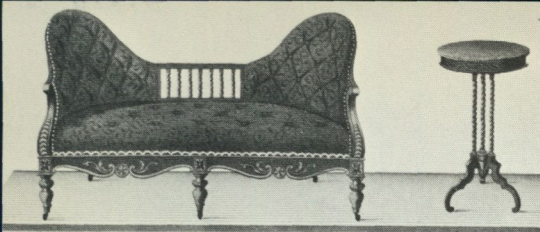
Behovet av mönsterbladen förklarar Himmelheber med att den period av romantisk historism som vidtog efter biedermeier-epokens slut krävde kunskaper om andra stilarter. Man behövde helt enkelt läroböcker enligt nya smakriktningar.

Det är bland dessa mönsterboksutgivare som en av Rambachs och Söderströms källor stått att finna, nämligen Wilhelm Kimbel, snickarmästare i Mainz. Kimbel var en

5. I Wilhelm Kimbels tidskrift *Journal für Möbelschreiner* år 1835 ingår en säng med skulpterade fåglar och sängklädsel mönst-rad i grönt på vit botten (överst).

6–7. Samma säng finns avbildad hos Rambach och i en liknande bok som tillhört Lars Petter Söderström (underst). Mönstret på sängklädseln har i båda fallen genomgått en likartad förändring och båda har lagt till en skala under teckningen. Teckningarna har troligen gjorts samtidigt med Kimbel som förlaga.

8-9. Kimbel återger 1839/40 en liten soffa med pinnar i ryggen (överst). I Rambachs bok finns den noggrant avbildad men förlagans djuphäftade stoppning har blivit ett tyg, rutat på diagonalen. Kimbel har gjort en mjuk modern framkant som hos Rambach blivit gammaldags rak och accentuerad med band.

av de mer inflytelserika utgivarna. Hans tidskrift "Journal für Möbelschreiner und Tapezirer" kom ut i många nummer mellan 1835 och 1853. I de 24 häften som kom ut 1835-37 dominerar senempire med få inslag av nygotik. Under följande år kommer former som påverkats av renässans och rokokko. Himmelheber anser Kimbel vara en lyhörd förespråkare för sin tids formideal och trots olikheterna hos hans förlagor har teckningarna fått en enhetlig prägel som ofta är svår att inordna under en bestämd stil. I ingen annan källa låter sig den dåtida produktionens bredd och möjligheter bättre avläsas än i dessa häften. Hans utkast är i all sin rikedom och fantasifullhet aldrig överdrivna, är alltid praktiskt möjliga att utföra. Här visar sig Kimbel som en praktikens man som alltid ser till att möbelen också måste kunna finna en köpare. Så karakteriseras Kimbel av Himmelheber.

Förlagorna

Ett antal av Kimbels häften från åren 1835-1840 finns inbundna i en volym på Kungl. biblioteket och där hittar vi förlagor till inte mindre än 14 av de i Rambachs bok avbildade möblerna. Söderström har de flesta av dessa samt ytterligare två exempel från Kimbel. Perspektivet är exakt det samma - ofta snett framifrån vilket visar oss två sidor av möbelen i en bild. De flesta förlagorna är tagna ur Kimbels första årgång 1835: en empiresäng utan omhängen, ett tvättställ, ett kombinerat sy- och spelbord, en soffa med skulpterade örnar i gavlarna, en stol av den typ som hos oss kallas Göteborgsstol, en schäslong, hörnsoffor avsedda för fönsternisch, en taburett, några stolar och två skrivbord varav det ena i nygotisk stil. I fjärde årgången, 1839-40, finns en liten soffa med stoppade höga ryggstöd i hörnen och svarvade pinnar i ett spjälverk i ryggens mitt. Det är en mycket ovanlig soffa och vi återfinner den i nästan exakt efterbildning i Rambachs bok.

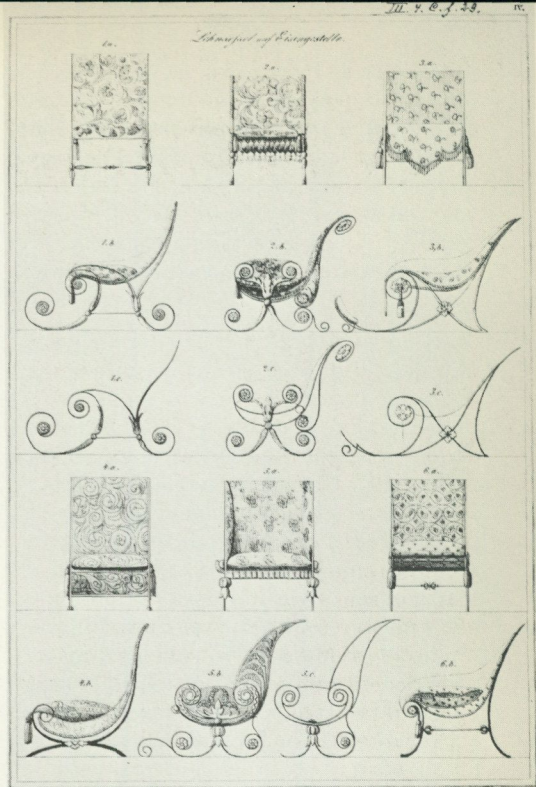
Rambach har haft Kimbel som källa - Kimbel själv har haft källor som Himmelheber till en del utrett. I utformning och format återgår han på ett i Tyskland mycket använt arbete av Pierre Antoine Ledoux de la Mésangère, "Collection des Meubles et Objets de Goût", som utkom 1802-1835. Två blad hos Kimbel är kopior efter en engelsk mönsterbok, Henry Shaw's "Specimens of Ancient Furniture" 1836. Med all önskvärd tydlighet visar det hur förlagorna spriddes.

Den nyss nämnda "Collection de Meubles et d'Objets de Goût" har inte gått att spåra upp i original från senare 1820- och 30-talen. Den finns emellertid i nyutgåva i vilken endast möblerna presenteras, medan gardiner och sängomhängen är uteslutna. Från årgångarna 1826-1833 är tolv stolar avbildade i Rambachs mönsterbok och sex i Söderströms. Möbelklädseln är genomgående mycket förenklat återgiven och det anmärkningsvärda är, att i de fyra fall de båda avbildat samma stolar har förenklingen

gjorts på samma sätt. Det är därför troligt att de svenska snickarna kopierat från samma sekundära källa – tryckt eller handritad – där förenklingarna redan var gjorda. Denna sekundära källa har jag inte funnit.

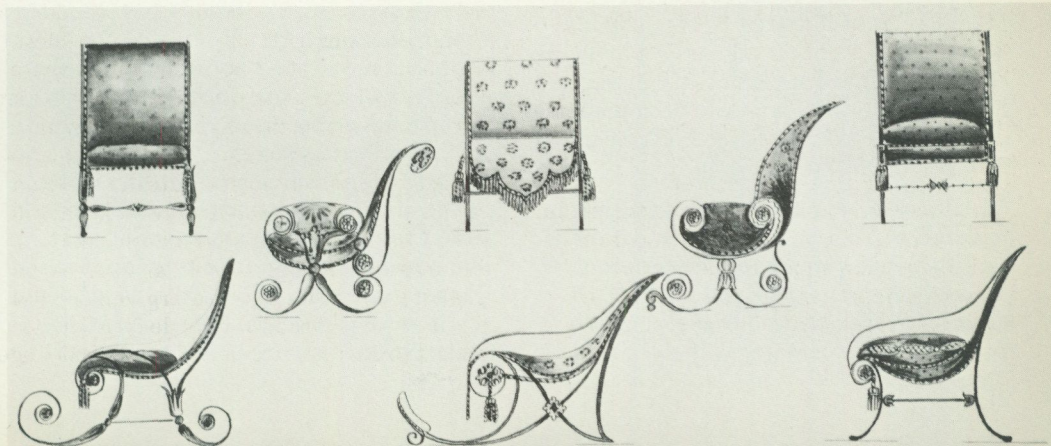
Ännu en förlaga har gått att finna. I Konstfackskolans bibliotek finns ett planschverk, Carl Matthäy, "Neuestes Ideen-Magazin für Luxus, Ameublement und Draperien", utgiven i Weimar 1841. Bladen är uppklistrade på kartong och fernissade för att tåla slitaget av lärljungarnas händer. Ur detta planschverk har Rambach avbildat 44 st möbelritningar. Söderström har endast använt en stolritning som förebild. Matthäys koppartryck har en elegant linje, en rik mönstring antydd i stoffer och tydliga snörmakerier. Rambach har avbildat möblerna ur samma vinklar, ofta med precis samma uppställning och inbördes ordning på sidan. Rambachs teckning är osäkrare, hans linje grövre, tygernas mönstring är förenklad till enfärgad yta eller en enkel rutning på snedden, snörmakerierna är förgrovade. I gengäld har Rambach en härlig färgfantasi i sin akvarellpencil medan förlagan är helt utan färg.

Man kan verkligen ifrågasätta nyttan av Matthäys "Ideen-Magazin" för de stockholmska hantverkarna. Där ingår helstoppade divaner – rygg mot rygg –, de mest otroligt överrika sängomhängen och stolar i fantasiformer, som knappast har kommit till utförande. I förordet säger sig Matthäy

10. I Konstfackskolans arkiv finns några mönsterböcker som använts i undervisningen vid Söndagsskolan för hantverkare, grundad 1844. Här återges ett blad ur Carl Matthäy, Neuestes Ideen-Magazin från 1841. Bladet är uppklistrat på kartong och fernissat för att tåla slitaget av elevernas händer.

11. I Rambachs bok finns stolarna från Matthäy återgivna, men i annan ordning och akvarellerade i klara färger.

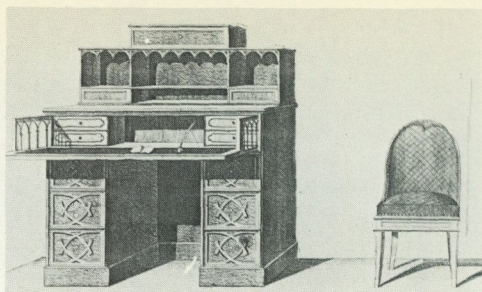
presentera de nyaste och vackraste idéerna för alla slags föremål och hoppas att tapetserare och dekoratörer skall kunna tillämpa dem med smak och omdöme. Förslagen känns mycket orealistiska och i Rambachs bok urskiljer sig kopiorna efter Matthäy på grund av sina egendomliga former och lilla skala – nämligen samma skala som förebildens.

Matthäy avbildades precis efter förlagan. När det gällde Kimbel var det inte bara fråga om avritning. Flera av Kimbels planscher har utvecklats i Rambachs och Söderströms mönsterböcker så att tecknarna lagt till ytterligare en eller två sidor med konstruktionsritningar. Dessa är utförda enbart i tusch och visar möbelstommen från sidan, framifrån och uppifrån. Ett diagram som visar hur man räknar om olika måttssystem – Pariser Fuss, Rheinländisch och Mainzer Werkmass finns hos både Söderström och Rambach. Just dessa konstruktionsteckningar visar att dessa böcker inte kan ha kommit till var och en för sig utan är ett arbetsmaterial vid undervisning. De båda herrarna har suttit på samma skolbänk och åtnjutit samma lärares utläggning av hur konstruktionsritningar skall utföras med utgångspunkt från Kimbel.

Undervisning för hantverkare

Var lämnades denna undervisning? Svaret torde vara enkelt, ty under 1840-talet fanns endast en skola, som utbildade hantverkare i ritningskonsten, nämligen den av Nils Månsson Mandelgren år 1844 grundade Söndagskola för hantverkare. Det är denna skola som senare utvecklats till nuvarande Konstfackskolan, i vars arkiv och bibliotek ännu diverse arkivalier och böcker finns från den första tiden.

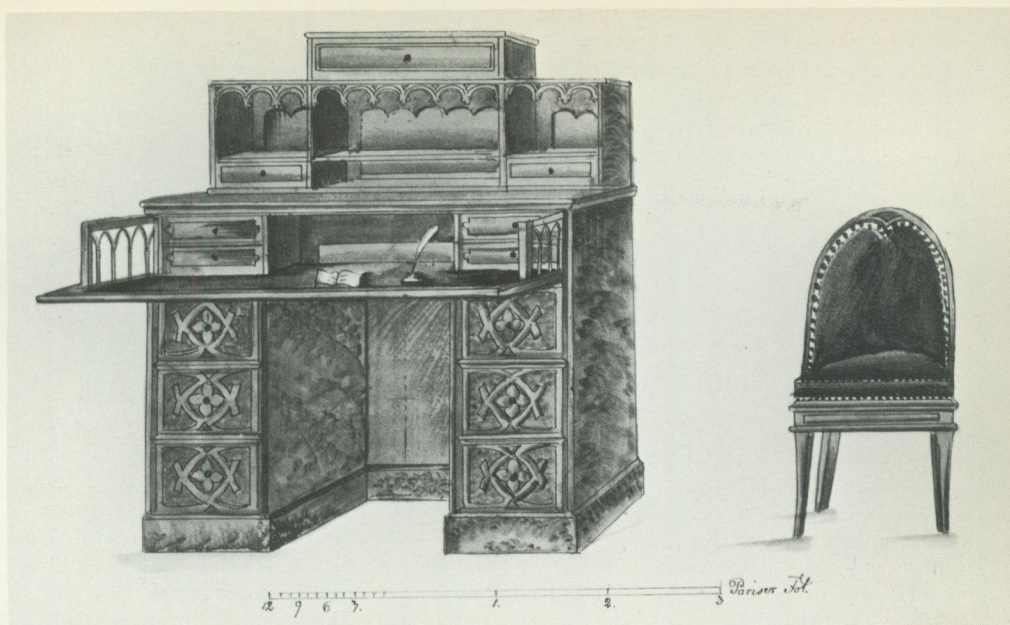
Mandelgren har själv redogjort för undervisningsmetoderna. Bl.a. ingick ritning efter "åtskilliga planschverk för ornering och målning av rum i antik och modern stil, samt för draperier, möbler, kakelugnar, dörrar ..." Till sin hjälp vid undervisningen

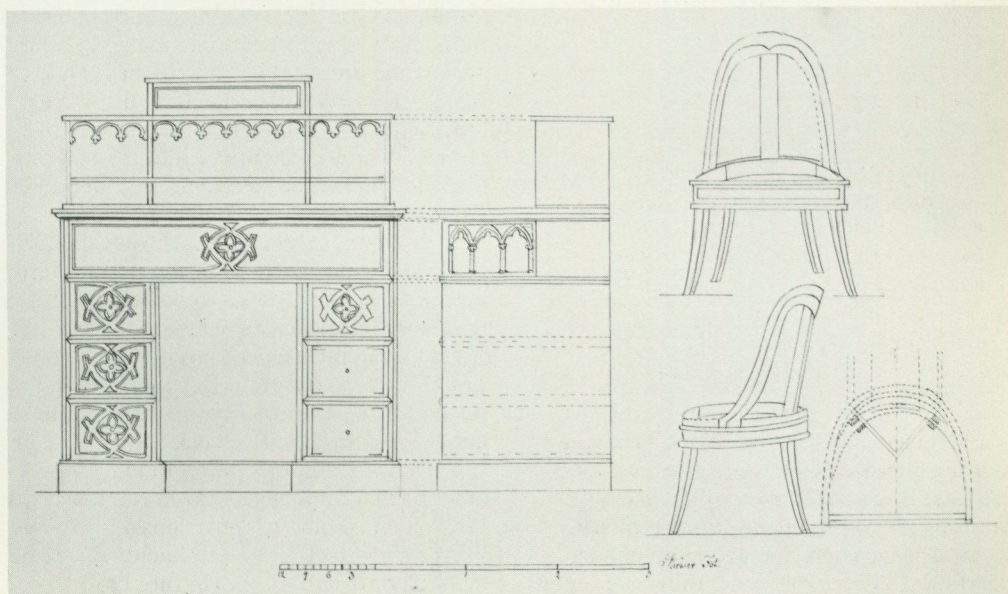
12. Gotiskt skrivbord och stol. Kimbel 1835.

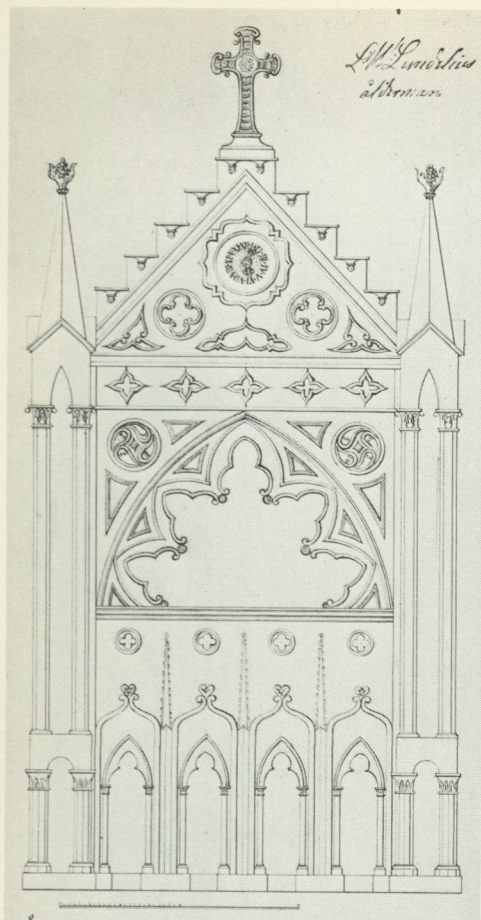
hade Mandelgren den senare berömda medaljgravören Ahlborn och snickarmästaren C. F. W. Berlien. Det var den senare som undervisade i "kopiering efter ritningar och modeller för timmermän, murare, snickare, möbelmakare, svarvare och smeder". Åtta olika hantverksgrenar var företrädarna första året, däribland snickare och tapetserare. Dessutom undervisades fabriksidkare och fabriksanställda utan närmare precisering samt elever vid konstakademien.

Min hypotes är att möbel-mönsterböckerna tillkommit vid undervisningen i söndagskolan. Möjligen har också gardin-mönsterboken kommit till på samma sätt och att man för denna använt något äldre förlagor, som alltså ännu inte gått att finna. Om hypotesen är riktig borde det vara lätt att söka upphovsmännens namn i elevmatriklarna. Så är tyvärr inte fallet. Första årets matrikel förefaller ha försvunnit. I följande års elevförteckningar finner vi flera gesäller och lärlingar till Rambach samt Söderströms son som gick i lära hos sin far. Mandelgren har berättat att under första året deltog två snickarmästare, Mineur och Stolpe, och en tapetserarmästare, Hyllengren, i undervisningen. Detta måste ha ansetts så anmärkningsvärt att han nämnt dem vid namn. Rambach och Söderström är inte nämnda i detta sammanhang. Där emot hade Mandelgren sökt få Rambach till lärare i sin skola, vilket tyder på att denne varit en god tecknare. Rambach avböjde på grund av att han ansåg sig inte ha tid.

13-14. Samma skrivbord och stol finns hos både Rambach och Söderström, dessutom konstruktionsritningar som ej finns hos Kimbel (åtminstone ej i KB:s exemplar). Vi anar här att det rör sig om en regelrätt undervisning med Kimbel som utgångspunkt. Mandelgrens Söndagsskola för hantverkare är den troliga platsen. – Teckning och konstruktionsritning ur Söderströms bok.

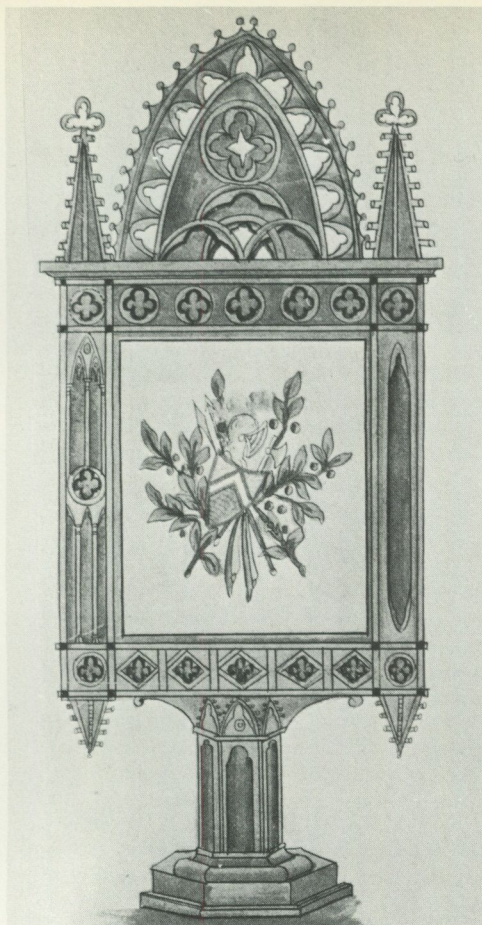

15–16. Nygotik var inte främmande för Ramback. Hans mästestyckeritning från 1833 gäller en chiffonjé i nygotik med infälld klocka i gavlen. Hans mästestycke från 1834 tillhör Nordiska museet. Mycket få möbler är i övrigt kända av Rambachs hand eller verkstad.

Rambach var vid denna tid mästare sedan tio år. Han var framgångsrik, ägde hus och verkstad vid Gamla Kungsholmsbrogatan – nuvarande Gamla Brogatan – han hade tio gesäller och tolv lärlingar. Hans verkstad utvidgades snart och antog närmast fabriksmässig skala. Han var en av stiftarna till Svenska slöjdföreningen, som grundades som stödförening till söndagsskolan, och han ingick i föreningens första styrelse. Han var även nära vän med Mandelgren.

Söderström hade när skolan grundades varit mästare i 13 år. Han ägde hus och verkstad vid Oxtorgsgatan och hade vid denna tid tre gesäller och tio lärlingar. Han arbetade alltså i betydligt mindre skala men utvidgade dock sin verksamhet genom att bygga ut verkstaden.

Förlagorna till åtskilliga blad i snickarnas mönsterböcker är funna, ett sammanhang med tapetserarboken är troligt. Dateringen är på grund av förlagornas utgivningsår

17. Eldskärmen ur Rambachs mönsterbok har en rad dekorativa drag gemensamma med hans mästestycke.

satt till efter 1841 och söndagsskolan är den troliga gemensamma nämnaren. Vi anar alltså något av en undervisningssituation just när skråväsendet höll på att upphöra. Men det är något som inte stämmer. Det är inte troligt att Rambach och Söderström satt på skolbänken. Här faller hypotesen i bitar. Eller är det så att de endast varit ägare och inte upphovsmän till sina böcker? Finns det fler handritade mönsterböcker som kan ge svaret på frågan?

Källor och litteratur

Otryckta

Konstfackskolan. Förteckningsbok på eleverna vid Slöjdföreningens skola 1846–1849.

Nordiska museet. Mönsterbok innehållande akvarellerade teckningar av möbler. På pärmen i guldtryck: F. Rambach. – Två mönsterböcker med liknande innehåll. Namnteckning på försättsbladet: Lars Petter Söderström. Inv.nr 41.742 ab.

Rosendals museum. Mönsterbok innehållande akvarellerade teckningar av sängomhängen och gardiner. Odat. Inv.nr 815.

Stockholms stadsarkiv. Mantalslängder 1844 för kv. Lammet 4,5 (Rambachs egendom) och Jernplåten 9 (Söderströms egendom). – Byggnadshandlingar för samma tomter 1859 resp. 1843

Tryckta

Andrén, E., Snickare, schatullmakare och ebenister i Stockholm. Sthlm 1973.

Himmelheber, G., Klassicismus–Historismus–Jugendstil, i H. Kreisel, Die Kunst des deutschen Möbels, bd 3. München 1973.

Kimbel, W., Journal für Möbelschreiner und Tapezirer. Mainz 1835–1840.

Mandelgren, N. M., Slöjdföreningens och dess skolas stiftelse. Sthlm 1865.

Matthäy, C., Neues Ideen-Magazin für Luxus, Ameublement und Draperien. Weimar 1841.

Meubles et objets de goût 1796–1830. 678 documents tirés des journaux de modes et de la "collection" de la Mésangère. Paris u.å.

Stavenow, Å., Nils Månsson Mandelgren. Sthlm 1972.

Victoria & Albert Museum Monthly list, spec. Supplement. English furniture designs, 1800–1914. A bibliography ... compiled by J. Buston. London 1972. Stencil.

Wollin, N. G., Från ritskola till konstfackskola Sthlm 1951.

Ett varmt tack för hjälp riktas till Georg Himmelheber, München och Bo Vahlne, Kgl. Husgerådkammaren, Stockholm.

Summary

Furniture prototypes and pattern books from the 1840s

The Nordic Museum has three design books with handdrawn and water coloured furniture drawings. One of these books has the name "F. Rambach" printed in gold on the cover. Rambach was a master joiner in Stockholm, active between 1834 and 1861. The other two books are inscribed in ink with the name "Lars Petter Söderström". Söderström was also a joiner in Stockholm, active between 1831 and 1867. Rambach's book and one of Söderström's books, mainly contain exactly the same motifs carried out in a very similar manner. Many of the motifs are direct imitations taken from Wilhelm Kimbel: *Journal für Möbelschreiner*, published in a large number of issues during the years 1835—53 in Mainz. Georg Himmelheber has characterized Kimbel as a designer of little independence but sensitive to the stylistic ideals of the period. Some 16 pieces of furniture in the two Swedish design books are based on designs by Kimbel from the years 1835—1841/42. Some drawings are accompanied by construction drawings indicating that the books originated from a joint teaching programme based on Kimbel's charts. The drawing technique, water-colour technique and choice of colour are strikingly similar but Rambach is the more skilful draughtsman.

Rambach has reproduced twelve and Söderström six chairs from the periodical by La Mésangère, *Collection des Meubles et Objets du Goût*, Paris 1826—33. Both Rambach and Söderström have simplified the drawing of furnishing fabrics in a very similar way. This suggests that they both have used an intermediate source to La Mésangère's pictures.

Rambach's book also contains 44 furniture drawings copied from Carl Matthäy: *Neuestes Ideen-*

Magazin für Luxus, Ameublement und Draperien, Weimar 1841. Matthäy's book is kept at the Swedish State School of Arts and Design in Stockholm. The pages are pasted on board and varnished because the prints were used for teaching purposes during the first years at the school. The school was founded in 1844 as a Sunday School for craftsmen. It was the only educational institution for craftsmen. It seems likely that the furniture design books originated here.

A similar book is kept at the Rosendal Palace. This book contains drawings of curtains and bed hangings in, according to the inventory, "empire style". Rambach's book begins with a series of similar drawings of rich bed hangings, carried out in precisely the same technique. The theory proposed by the author is that this book also originated from the teaching at the Sunday School for craftsmen. The prototype, which was almost certainly somewhat out-of-date when it was used, has not been found. The motifs used by Rambach never agree with those used by the upholsterer, but both have exactly the same character and design. The conclusion which can be drawn from this is that a common prototype was used and instruction was furnished by the same drawing master. Both joiners and upholsterers were trained at the school.

Thus we can discern something of the teaching situation at the time when the guild system came to an end. But this hypothesis does not quite fit the facts. Rambach and Söderström were not pupils, they had long since become masters. But they sent apprentices and journeymen to the school. Perhaps the names in the books are those of the owners and not of the authors. We hope that further similar material will emerge and provide an answer to this question.